

วิสัยธรรมนำวิสัยทัศน์ หลักคิดและวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจน ของหลวงพ่อด่าง นนทิโย*

VISION, BRINGING VISION, PRINCIPLES AND PRACTICES IN SOLVING POVERTY
PROBLEMS OF LUANGPO DAENG NONDIYO

กำพล ศรีโท, โพรดปราน เสริญวงศ์สัตย์

Kampol Sritho, Prodpran Sernvongsat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: S.Kampol2509@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นการศึกษาแนวคิดและการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับการแก้ไขปัญหาความยากจน ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตและต้องการบรรเทาความทุกข์ของประชาชนที่ยากลำบากในภาวะความยากจนให้ผ่านพ้นไปด้วยดีหลวงพ่อด่าง นนทิโย ได้นำหลักการบริหารจัดการที่เรียนมานามาประยุกต์ใช้โดยมีหลักการของวิสัยทัศน์ 5 ท (ทีม ทำ ทุน ทน เทคโนโลยี) เป็นแนวคิดในการบริหารเชิงรุก และนำปัจจัยในการบริหารจัดการงานแบบ 4M ที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาคุณูปการบัณฑิตมาเป็นต้นแบบเพื่อการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ในทัศนะของพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาเรียนรู้และการปฏิบัติเพื่อไปสู่ความพอดีหรือการมีดุลยภาพของชีวิตมีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่างการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลกับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนและบุคคลรอบข้างให้มีความสุข รู้เท่าทันรอบข้างให้ได้รับประโยชน์ตามกรอบแห่งชุมชนต้นแบบวิถีพุทธ

คำสำคัญ: ปัญหาความยากจน; วิสัยธรรม; หลักคิดและวิธีปฏิบัติ; หลวงพ่อด่าง นนทิโย

Abstract

In this article, it was the study of concepts and the integration of Buddhist principles for poverty alleviation, help improve the quality of life and want to alleviate the suffering of the poor people to pass well. Luangpor Daeng Nantiyo applied the management principles of 5T's (Teams, Tam (Doing), Toon (Capital),

*Received September 14, 2022; Revised October 8, 2022; Accepted October 11, 2022

Ton (Patience) and Technology) that were the proactive management concept. And using the 4M's management factors learned from postdoctoral studies as a model for the development of education, economy, society, culture and environment in the perspective of Buddhism. It was the development of learning and practice in order to reach a balance or the balance in life. There is a harmonious relationship between the lifestyle of the individual and the environment and focus on the actions of oneself and those around them to be happy, to be aware of surroundings and to share benefits according to the framework of the Buddhist model community.

Keywords: Poverty Problems; Vision; Principles and Practices; Reverend Father Daeng Nonthiyo

บทนำ

ประเทศไทยในปัจจุบันกำลังประสบกับสภาวะวิกฤติและปัญหาสังคมที่ก่อตัวขึ้นอยู่ตลอดเวลาสภาพของปัญหานั้นดูเสมือนกับว่ามีความซับซ้อนมากกว่าในยุคอดีต ซึ่งเป็นโจทย์ยากที่รัฐบาลจะสามารถหาวิธีการอันเหมาะสมมาแก้ไขได้อย่างลุล่วงเพราะแต่ละปัญหาล้วนโยงถึงกันอย่างสลับซับซ้อน (นรพัชร เสารทอง, 2559) ทั้งปัญหายาเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านสุขภาพ แต่ที่เห็นได้ชัดเจนและกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนในสังคมมากที่สุดก็คงหนีไม่พ้นปัญหาความยากจนอันเป็นผลมาจากการกระจายทรัพยากรสาธารณะอย่างไม่เท่าเทียมส่งผลให้เกิดช่องว่างทางสังคมขึ้นท่ามกลางบริบททางสังคมกระแสการพัฒนาในโลกได้นำพาให้เกิดวิกฤตการณ์ของคนจนขึ้นในสังคมไทยและมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นทั้งในระดับปริมาณและคุณภาพความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่เจริญรุดหน้าไปกว่าวัฒนธรรมทางด้านจิตใจคนเห็นห่างจากศาสนา ขาดการศึกษาและอบรมทางด้านจิตใจที่ดี จึงก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้โดยง่าย ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ทั้งนี้สาเหตุของความยากจนมีทั้งปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยเชิงโครงสร้าง จากการแก้ปัญหาคความยากจนที่ผ่านมาได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจนมากมาย ประกอบกับสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมได้เปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาคความยากจน ด้วยเหตุนี้การแก้ไขปัญหาคความยากจนจึงต้องมีการปรับกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบใหม่

ประเทศไทยประกอบไปด้วยทุนทางสังคมที่เข้มแข็งคอยเกื้อหนุนให้สังคมไทยสามารถผ่านพ้นอุปสรรคได้อย่างสม่ำเสมอ โดยมีหลักการของพระพุทธศาสนา เป็นหัวใจสำคัญในการแก้ปัญหาคสังคมในต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาคความยากจนนั้นนับเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านทั่วไปเป็นอย่างมาก ผู้เขียนจึงมองเห็นว่าความยากจนเป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกคนในชาติ

นับตั้งแต่หน่วยเล็ก ๆ จนถึงหน่วยใหญ่ คือ ตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคม ไปจนถึงระดับองค์กร และระดับชาติ ต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพราะความยากจนนั้นย่อมนำไปสู่ปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดทางศีลธรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อปากท้องของชาวบ้านยังไม่อิ่มหน้า พระสงฆ์ก็ยากที่จะสั่งสอนหรือเผยแผ่ธรรมสู่ประชาชนได้จุดนี้เองทำให้พระสงฆ์คือ ผู้มีบทบาทนำในการช่วยแก้ปัญหาความยากจนของชาวบ้านได้อีกทางหนึ่ง โดยบทบาทของพระสงฆ์นั้นจะอาศัยผสมผสานหรือเรียกว่า บูรณาการหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นรูปธรรมและเหมาะสมต่อสภาพของสังคมไทย

แนวคิดทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า ความยากจนนั้นจัดเป็นทุกข์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเหตุแห่งทุกข์ คือความยากจนมีหลายประการด้วยกัน ความยากจนเป็นปัญหาของมนุษย์เพราะความแตกต่างกันของมนุษย์แต่ละคนภายใต้กฎแห่งกรรมในอดีต และการกระทำกรรมในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เนื่องด้วยคนจำนวนไม่น้อยที่เกิดมาในตระกูลที่ยากจน แต่กลับแสวงหาเพื่อตนเองและครอบครัวจนมีฐานะเป็นหลักฐานที่มั่นคงได้ ในขณะที่คนอีกจำนวนไม่น้อยที่เกิดมาในตระกูลที่ร่ำรวยด้วยทรัพย์สมบัติ แต่กลับต้องสูญเสียทรัพย์เหล่านั้นไปกลายเป็นคนสิ้นเนื้อประดาตัวไป ทั้งนี้ก็เพราะกรรมในปัจจุบันนั่นเอง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) ในส่วนของการเปลี่ยนแนวคิดทางปรัชญาทางพระพุทธศาสนาที่เป็นนามธรรมให้กลับมาอยู่ในรูปแบบของรูปธรรมที่จับต้องได้นั้นผู้เขียนเล็งเห็นว่า พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ (ประยูร นนทิโย) (2560) เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาอีกรูปหนึ่งที่ใช้ความรู้และศักยภาพที่มีจัดการบริหารต่อภาวะปัญหาความยากจนนี้ และมีแนวทางหรือปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม และได้ผลเชิงประจักษ์จึงสนใจที่จะศึกษาวิธีการเพื่อนำเสนอวิธีธรรมนำวิสัยทัศน์ หลักคิดและวิธีปฏิบัติของท่านอันเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาสังคมต่อไป

วิสัยธรรมนำวิสัยทัศน์ หลักคิดและวิธีปฏิบัติของพระครูพิศิษฐ์ประชนาถ (ประยูร นนทิโย)

พระครูพิศิษฐ์ประชนาถ (ประยูร นนทิโย) (2560) ใช้ภาวะผู้นำเชิงพุทธหรือผู้นำตามแนวพระพุทธศาสนา อันได้แก่ รู้หลักสัปปุริสธรรม รู้หลักเหตุผล มีสติปัญญา ไม่ประมาท ตื่นตัวต่อเหตุการณ์และมีวิสัยทัศน์ก้าวไกล เป็นคนเข้มแข็ง รู้จักประสานคนและงานเข้าด้วยกัน (พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม และพระมหาทศพร สมุทฺโง, 2563) ร่วมกับวิสัยทัศน์ 5 ท คือ ทีม ทำ ทุน ทน เทคโนโลยี โดยมีเป้าหมายส่งเสริมให้มีวัดเป็นฐานพลัง บ้าน-วัด-โรงเรียน หรือเรียกโดยย่อว่า บวร ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ตามแนวพุทธ (อัตตนาถ) ด้วยการจัดตั้งคณะทำงาน เพื่อวางแผน กรอบการทำงาน กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงาน และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ตามหลักบริหาร 4M ซึ่งประกอบด้วย 1) คน (Man) การบริหารคน 2) งบประมาณ

(Money) บริหารค่าใช้จ่ายและต้นทุนการผลิต 3) วัสดุและอุปกรณ์ (Material) การจัดหาวัสดุและเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และ 4) การจัดการ (Management) มีการจัดการ วางแผน ติดตาม ตรวจสอบและควบคุมการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทั้ง 4 ส่วนนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการผลิตที่จะต้องบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถลดต้นทุนในกระบวนการผลิตให้ต่ำที่สุด และเป็นตัวช่วยในการเพิ่มผลผลิตให้กับผู้ประกอบการได้ด้วย คือ การทำโรงงานเดลิเวอรี่ โดยนำรถมาทำเป็นโรงครัวเพื่อนำอาหารไปแจกจ่ายแก่ประชาชน การเผยแพร่ข่าวสาร ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์รับรู้ข่าวสารความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตลอดจนการวางแผนงาน การเผยแพร่ข่าวสาร ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคปัจจุบันการกระจายข่าวสารทำได้ง่ายมากขึ้นโดยผ่านสังคมออนไลน์ โดยข่าวสารที่รับ ส่ง นี้เพื่อเก็บรวบรวมเป็นข้อมูลในการประเมินการทำงานของทีมงาน และรับทราบความต้องการที่แท้จริงของพื้นที่เพื่อความรวดเร็วในการดำเนินการ ตู้ปันสุข ซึ่งได้รับต้นแบบจาก องค์กรไม่แสวงหากำไร Little Free Library ในสหรัฐอเมริกา (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2563) โดยเริ่มจากตู้รับแลกเปลี่ยนหนังสือกลายเป็นตู้ใส่อาหาร และสิ่งของจำเป็นต่อการยังชีพ ในประเทศไทยได้มีการใช้ตู้ปันสุขในการแจกจ่ายอาหาร แก่ผู้ที่ได้รับความลำบากเพราะด้วยพื้นเดิมคนไทยเป็นคนที่น้ำใจ รู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548) จึงทำให้ตู้ปันสุขได้รับความนิยมและมีการเผยแพร่ไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว การทำสวนครัวปันสุขเกิดจากความห่วงใยของหลวงพ่อดังที่มองในหลายมิติ เมื่อมีข่าวสารแต่กับข่าวไม่มีจะทำอย่างไร (พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ, 2563) หลวงพ่อดัง จึงใช้วัดเป็นแปลงสาธิตในการทดลองปลูกพืชผักสวนครัวต่าง ๆ เพื่อรองรับความต้องการในอนาคต ตลอดจนเริ่มมีการทำตลาดส้มโอเพื่อกระจายสินค้าในพื้นที่โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสงครามมาช่วยสนับสนุนส่งเสริมการตลาดและสามารถนำผลผลิตของชาวบ้านในพื้นที่มาร่วมด้วยซึ่งเป็นการแสดงพลัง บ - ว - ร (บ้านวัดโรงเรียน) ในการพึ่งตนเองตามแนวพุทธ (อัตตนาถ) อย่างแท้จริงการมองไปสู่อนาคตเป็นคุณสมบัติของนักบริหารหรือเรียกได้ว่ามีภาวะผู้นำเชิงพุทธดังที่กล่าวมาในข้างต้นการคาดการณ์ล่วงหน้าจึงเป็นสิ่งที่ทำให้กำหนดนโยบายและแผนงานได้ผู้นำจึงควรมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเห็นว่าควรที่จะกำหนดทิศทางการทำงานได้ว่าควรไปในทิศทางไหน

การเปลี่ยนแปลงหรือรดดอกไม้หรือรดผ้ามาเป็นรดข้าวสารเริ่มจากมีญาติโยมที่บนบานศาลกล่าวต่อท้าวเวสสุวรรณของวัดอินทารามแล้วสมหวัง ซึ่งก็แก้บนกันด้วยประพัตหลวงพ่อดังเห็นว่า นอกจากเสี่ยงดังแล้วยังไม่มีประโยชน์อะไร ท่านจึงขอให้แก้บนกันด้วยข้าวสาร ที่ผ่านมาจากวัดอินทารามนำข้าวสารที่ญาติโยมแก้บนท้าวเวสสุวรรณไปแจกผู้ยากไร้และมอบให้วัด โรงเรียนทั้งในและนอกพื้นที่แล้วเป็นร้อยตัน จึงความคิดนี้มาใช้กับงานศพที่ธรรมดาเมื่อมีงานศพ เพื่อน ญาติพี่น้องตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือผู้ตายก็จะนำพวงรีดมาแสดงความเคารพศพ ส่วนใหญ่จะเป็นพวงหรือริดมาแสดงความเคารพศพ ส่วนใหญ่จะเป็นพวงหรือ

ดอกไม้ มองแล้วสวยงามก็จริงแต่เมื่องานเสร็จแล้วก็ทิ้งเป็นขยะ หรือไม่ก็ต้องนำไปเผาทำลาย นอกจากเป็นภาระให้กับวัดแล้วยังเป็นมลพิษและเป็นการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ แต่หากเปลี่ยนเป็นข้าวสารเสร็จพิธีก็ยังนำไปแจกผู้ยากไร้ และโรงเรียนต่าง ๆ โดยเฉพาะในถิ่นทุรกันดารเพื่อเป็นอาหารกลางวันให้กับเด็กนักเรียนจะได้ประโยชน์มากกว่าและยังเป็นการกุศลให้กับทุกคนอยู่และผู้ตายได้เป็นอย่างดี (พระปลัดระพิน พุทธิสาร, 2563)

ภาพที่ 1 การแจกถุงยังชีพ

จะเห็นได้ว่าปัญหาความยากจนเป็นปัญหาระดับประเทศที่ต้องการความช่วยเหลือ พระครูพิศิษฐ์ประชาณ (แดง นนทิโย) (2560) ท่านได้นำหลักแนวคิดทฤษฎี 4M และได้นำหลักการบริหารจัดการที่เรียนมานำมาประยุกต์ใช้โดยมีหลักการของวิสัยทัศน์ 5 ท 1) ทีม สามัคคี ร่วมกลุ่มเพื่อเรียนรู้ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 2) ทำ ธรรม ลงมือทำอย่างมีธรรม มีศีล ซื่อสัตย์ และทำด้วยความมุ่งมั่นในสิ่งที่เป้นประโยชน์ต่อส่วนรวม 3) ทุน ทุนความรู้ ความคิด ปัญญา สนับสนุนหาจากภายนอก หาจากภายใน การช่วยเหลือลงแรงเอาแรงซึ่งกันและกัน 4) ทน ขันติธรรม มีความอดทนรอคอยความสำเร็จและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่าง ๆ 5) เทคโนโลยี การแสวงหาความรู้จากหลากหลายช่องทางเป้าหมายเพื่อพัฒนาชีวิตของชุมชนนำมาปรับใช้แผนงาน ให้เข้าถึงสถานการณ์ได้เป็นอย่างดีและสามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้ครบวงจรในทุก

มิติและต่อยอดไปถึงอนาคตได้ เช่น โครงการสวนครัวปันสุข ตู้ปันสุข และให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานซึ่งผู้เขียนได้ลำดับประเด็นในการนำเสนอต่อไปนี้

สาเหตุของความยากจน

ผู้เขียนจำแนกตามสาเหตุของความยากจน พบว่าสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเด็น คือ การมีครอบครัวขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ในเขตชนบท หัวหน้าครอบครัว ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีอายุมาก หัวหน้าและสมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษา ขาดทักษะในการประกอบอาชีพ การมีทรัพย์สินและที่ดินทำกินน้อย สมาชิกในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพหรือพิการ การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพ การที่สังคมมีทัศนคติด้านลบต่อคน จนทำให้คนจนถูกละเลยและถูกกีดกันจากสังคม ขาดอำนาจต่อรองและโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน การมีวัฒนธรรมการบริโภคที่เน้นค่านิยมด้านวัตถุ ซึ่งนำไปสู่การมีหนี้สินล้นพ้นตัว ตลอดจนการมีนิสัยหรือทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง เช่น นิสัยเกียจคร้าน ฟุ่มเฟือย รักความสบาย

1) สาเหตุจากปัจจัยภายใน ได้แก่ การมีครอบครัวขนาดใหญ่ อาศัยอยู่ในเขตชนบท หัวหน้าครอบครัว ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและมีอายุมาก หัวหน้าและสมาชิกในครอบครัวขาดการศึกษาขาดความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพต่าง เนื่องจากการขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาทักษะต่าง ๆ รวมทั้งการขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ซึ่ง ผู้เขียนมองว่าในประเด็นดังกล่าวสัมพันธ์กับปัญหาความไม่สมบูรณ์ด้านโครงสร้างพื้นฐานของรัฐบาล นอกจากนี้การมีสุขภาพและการมีภาระในการเลี้ยงดูครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ประกอบกับการมีทรัพย์สินและที่ดินในการทำกินน้อยหรือไม่มีที่ดินทำกิน และสังคมมีทัศนคติด้านลบต่อคนจน ทำให้คนจนถูกละเลยและถูกกีดกันจากสังคม ขาดอำนาจต่อรองและโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงิน การมีวัฒนธรรมการบริโภคที่เน้นค่านิยมด้านวัตถุ ซึ่งนำไปสู่การมีหนี้สินล้นพ้นตัว ตลอดจนการมีนิสัยหรือทัศนคติที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาตนเอง เช่น นิสัยเกียจคร้าน ฟุ่มเฟือย รักความสบาย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นสาเหตุภายในบุคคลที่ทำให้บุคคลกลายเป็นคนจนได้ซึ่งในส่วนนี้ผู้เขียน พบว่า พระครูพิศิษฐ์ กระจ่าง (ประยูร นนทโย) (2560) ได้มีนโยบายที่เป็นรูปธรรม มาใช้ในการช่วยเหลือสังคมเพื่อเติมเต็มปัญหาที่สืบเนื่องมาจากโครงสร้างขั้นพื้นฐานของรัฐ

2) สาเหตุจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายการพัฒนาที่ไม่สมดุลของภาครัฐที่เน้นพัฒนาเมืองมากกว่าพัฒนาชนบทหรือการพัฒนาชนบทที่เน้นแต่ทุนทางกายภาพโดยขาดการส่งเสริมทุนทางสังคม เน้นการส่งเสริมอุตสาหกรรมมากกว่าการเกษตร เน้นการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการพาณิชย์โดยไม่คำนึงถึงความยั่งยืน เน้นเป้าหมายการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าการกระจายรายได้ เน้นการเปิดประเทศมากเกินไปใน

ขณะที่ยังไม่มีมาตรการรองรับผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่ดีพอกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นตัวสร้างความเหลื่อมล้ำในสังคม และระบบราชการไม่เอื้อต่อการแก้ปัญหาความยากจนทั้งในแง่ขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนและล่าช้า รวมไปถึงความซ้ำซ้อนของหน่วยงานต่าง ๆ ในขั้นตอนการปฏิบัติการ ตลอดจนความไม่สอดคล้องกันของแผนงานและงบประมาณในระดับต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยหลักจากภายนอกที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดปัญหาความยากจนและซ้ำเติมคนจนมากขึ้นซึ่งในประเด็นนี้ผู้เขียนยังพบว่า การกระจายทรัพยากรที่ไม่เท่าเทียมกันนี้เป็นผลมาจากการใช้นโยบายที่ไม่เท่าเทียมกันเพื่อกดดันให้ประชากรในเขตชนบท อพยพครอบครัวเข้ามาใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่อยู่ในเขตเมืองหลวงและหัวเมืองสำคัญภายใต้การแนะนำของกลุ่มประเทศในซีกโลกตะวันตกเพื่อนำสังคมไปสู่ความทันสมัย (นรพัชร เสารทอง, 2559) ผลจากการดำเนินนโยบายตามรัฐมหาอำนาจในตะวันตก ทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมาย ซึ่งผู้เขียนคิดว่าน่าจะแก้ไขได้ด้วยระบบภูมิปัญญาและการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะโครงการของพระครูพิศิษฐ์ฯ ประชาภา (ประยูร นนทิโย) (2560) ที่เน้นการลดช่องว่างรายได้ระหว่างชนชั้นในสังคม นับว่าเป็นรูปธรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนโดยพระสงฆ์และชุมชน

แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนของชุมชน พบว่าในการดำเนินงานโครงการมีพระสงฆ์ที่สนใจเข้าร่วมโครงการและดำเนินงานภายใต้เป้าหมายเดียวกันจำนวนหนึ่งซึ่งบังเกิดผลเป็นบทเรียนสำหรับการปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานต่อสู่เพื่อเอาชนะความยากจนตามนโยบายของรัฐที่จำเป็นต้องนำหลักพระพุทธศาสนามาประยุกต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมองปัญหาความยากจนในเชิงบูรณาการแบบเป็นองค์รวม และการมองปัญหาความยากจนด้วยความเห็นอกเห็นใจเป็นปัจจัย รวมทั้งเป็นบทเรียนสำหรับคณะสงฆ์ในการ ปรับปรุงวิธีการสื่อสารหรือนำธรรมะให้เข้าสู่จิตใจพุทธศาสนิกชนที่สามารถจะนำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติสุขได้ต่อไป ผลการดำเนินโครงการมีแนวทางอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) การแก้ไขปัญหาความยากจนตามหลักประโยชน์สุขในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัฏฐประโยชน์) (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548) ชาวบ้านซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนที่ผ่านการปฏิบัติการโครงการโดยมีพระสงฆ์หรือพระธรรมวิทยากรดำเนินงานแก้ไขปัญหาความยากจนแนวทางสำคัญสำหรับเรื่องนี้ก็คือ การดำเนินชีวิตตามหลักประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ การประกอบพร้อมด้วยความเพียรหมั่นแสวงหาทรัพย์ (อุฏฐานสัมปทา) การประกอบพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบ (อารักขสัมปทา) การคบหาคนดี (กัลยาณมิตตตา) และการหาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ (สมชีวิตา) การประกอบพร้อมด้วยความเพียรหมั่นแสวงหาทรัพย์ ไม่เป็นคนเกียจคร้าน ไม่เลื่องงาน ประการสำคัญต้องไม่ตั้งอยู่บนฐานของความโลภ หากแต่อยู่บนฐาน

ของความพอเพียง ซึ่งสังเกตจากการส่งเสริมอาชีพของพระสงฆ์ในหลายชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการทำเกษตร ผสมผสาน การเลี้ยงโค กระบือ เป็นต้น

2) การคบหาคนดี (กัลยาณมิตร) เริ่มจากการเข้าวัดฟังธรรม มีพระสงฆ์เป็นที่ปรึกษา การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง การทำโครงการสายใยครอบครัว พ่อแม่ ชุมชน ตั้งกลุ่มองค์กรการเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน เด็กหรือเยาวชน เป็นต้น อันจะเป็นเหตุให้ห่างไกลจากอบายมุข

3) การหาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ (สัมมาอาชีพะ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) โดยมีกิจกรรมสำคัญที่ทำในชุมชน เช่น ธนาการโคกระบือ การผลิตปุ๋ยชีวภาพ การเพาะปลูกพืชผักปลอดสารพิษ การจัดตั้งกลุ่มกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนในชุมชน เป็นต้น นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และไม่เดินไม่สู่ความยากจนอีก เช่น เบญจศีล อุโบสถศีล สังคหวัตถุธรรม ตลอดจนหลักการสร้าง ปัญญาตามแนวพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน คือ การคบสัตบุรุษ การฟังธรรม การคิดโดยแยบคาย และการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม เป็นต้น ดังตัวอย่างภาพข้างล่าง (มติชนออนไลน์, 2565)

ภาพที่ 2 ธนาการวัวแก้งพัฒนาสุรินทร์มั่นคงยั่งยืน

สรุปได้ว่า แนวทางการแก้ปัญหาความยากจน โดยพระสงฆ์ได้ปรับปรุงวิธีการสื่อสารหรือนำธรรมะให้เข้าสู่จิตใจพุทธศาสนิกชนที่สามารถจะนำไปประยุกต์ในการดำเนินชีวิตตามหลักประโยชน์สุขในปัจจุบัน ได้แก่ การประกอบพร้อมด้วยความเพียรหมั่นแสวงหาทรัพย์ (อุฏฐานสัมปทา) การประกอบพร้อมด้วยการรักษาทรัพย์ที่หามาได้โดยชอบ (อารักขสัมปทา) การคบหาคนดี (กัลยาณมิตตตา) และการหาเลี้ยงชีวิตในทางที่ชอบ (สมชีวิตา)

การประยุกต์พุทธธรรมในการแก้ไขปัญหาความยากจน

หลักธรรมที่นำมาใช้แก้ปัญหาความยากจนในพระพุทธศาสนา มี 7 ประการ ได้แก่

1. หลักทฤษฎีอัมมิกัตถประโยชน์ 4 คือ การรู้จักขยันหมั่นเพียรและรู้จักรับผิดชอบในการประกอบอาชีพ รู้จักอดออมใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น คบเพื่อนที่ดี และเป็นอย่างเหมาะสมกับฐานะทางเศรษฐกิจของตน

2. เดินทางสายกลางในการเลี้ยงชีวิตตามความพอดีกับความสามารถและฐานะของตนเอง ความรู้จักพอในยอทรัพย์ คนส่วนใหญ่จนเพราะไม่รู้จัก คำว่า พอ ขออัญเชิญพระราชดำริบางส่วนของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร (รัชกาลที่ 9) เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ทรงได้มีพระมหากรุณาธิคุณอธิบายถึงคำว่า พอเพียง หมายถึง พอมีพอกิน ไว้ดังนี้

พอมีพอกิน ก็แปลว่า เศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอกิน ก็ใช้ได้ ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดี พอเพียงนี้ก็หมายความว่า มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอถ้าคนเราพอใจในความต้องการมันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนผู้อื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่า พอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง

3. หลักปัจจัยปัจเจกขณะ คือ การพิจารณาปัจจัย 4 ก่อนบริโภคโดยใช้ปัญญาพิจารณาว่าสิ่งใดมีประโยชน์และจำเป็นต่อการดำรงชีวิต สิ่งใดไม่มีประโยชน์และไม่จำเป็น ไม่หลงติดอยู่กับรูป สี สound ฐาน ค่านิยม แต่เน้นที่คุณค่าและความจำเป็นต่อการดำรงชีพเป็นสำคัญ

4. เว้นจากอบายมุข คือ สุรา ยาเสพติด เทียวกลางคืน เทียวดูการละเล่น คบคนชั่ว และเกียจคร้านในการทำงาน อันเป็นต้นเหตุแห่งความหายนะของทรัพย์สินและชีวิต

5. ปัญญา คือ การดำเนินชีวิตโดยใช้ปัญญานำในการแยกแยะดีชั่ว สิ่งที่ไม่จำเป็น ไม่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตหลีกเลี่ยงจากเหตุที่จะทำให้ตนและครอบครัวหายนะ หมั่นพัฒนาตนและคนในครอบครัว ตลอดจนอาชีพการงาน ฐานะเศรษฐกิจและสังคมให้มีความมั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป โดยยึดหลักของสัมมาชีพเป็นบรรทัดฐาน

6. หลักกฤตจริยธรรม 4 ประการ คือ 1) รู้จักแสวงหาของที่หายไปแล้วหรือหามาทดแทน 2) รู้จักซ่อมแซมของเก่าที่ชำรุดเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ 3) รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4) ผู้ที่จะเป็นผู้นำครอบครัวต้องเป็นผู้มีศีลธรรม

ปัญหาความล่มสลายของครอบครัวที่เกิดจากการไม่รู้จักรักษาทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ เมื่อหายไปแล้วก็ไม่รู้จักแสวงหาหรือหามาทดแทนของที่ชำรุดพอที่จะนำกลับมาซ่อมแซมเพื่อใช้ใหม่ได้ ตั้งท่าจะซื้อใหม่อย่างเดียว การไม่รู้จักรักกินไม่รู้จักใช้และผู้นำครอบครัวไม่มีศีลธรรมประกอบ มีฉาฉิมมีความประพฤติที่ไม่ดีติดอยู่ในอบายมุข เป็นต้น เป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวที่มั่นคงตั้งอยู่ไม่ได้ ซึ่งเราจะพบเห็นปัญหานี้ได้ทั่วไปในสังคมไทย เพราะฉะนั้นหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้สามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

7. จักร 4 มรรคาแห่งความเจริญรุ่งเรืองของครอบครัว 1) ปฏิรูปเทวาสะ อยู่ในถิ่นที่มีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม 2) สัมปยุตตสยยะ คบคนดีมีความสัตย์ 3) อุตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ชอบ (การมีศีล กายสุจริต วาจาสุจริต มโนสุจริต) 4) ปุพเพกตบุญญา ความเป็นผู้ได้ทำความดีไว้ก่อนแล้ว ได้สร้างสมคุณความดีเตรียมพร้อมไว้แต่ต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2547) ทั้ง 4 ประการนี้ เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมฐานะทางเศรษฐกิจของคนได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกันยังเป็นหลักที่ป้องกันปัญหาอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับครอบครัวด้วย เช่น การอยู่ในประเทศที่ดี มีความเหมาะสมทั้งสิ่งแวดล้อมและบุคคล จะช่วยป้องกันปัญหายาเสพติด การพนันได้ เป็นต้น

บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทิโย)

พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทิโย) (2560) หรือหลวงพ่อแดง ท่านได้เข้าดำเนินการและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน และช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจนของคนในชุมชน

1. พัฒนาสังคม โดยมีกิจกรรมการจัดตั้งศูนย์บำบัดยาเสพติดขึ้นภายในวัด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาพื้นฐานด้านสังคม โดยใช้หลักธรรมและสมุนไพรรักษาผู้ที่ติดยา

2. พัฒนาการศึกษ โดยการจัดอบรมวิชาแก่พระภิกษุและฆราวาสก่อนสอบตามกรอบการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ การจัดสร้างศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดโดยมองว่าเด็กคืออนาคตของชาติที่ช่วยอบรมบ่มนิสัยเด็กก่อนวัยเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมและศีลธรรมแต่ยังเด็ก รวมไปถึงสนับสนุนการสร้างห้องสมุดประชาชนเฉลิมราชกุมารีเพื่ออนุรักษ์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นศูนย์การเรียนรู้

3. พัฒนาระบบสาธารณสุข จะเห็นได้จากการประสานพัฒนาสังคมในด้านต่าง ๆ เช่น การผลิตโซลาเซลล์จากพลังงานแสงอาทิตย์ สร้างแหล่งน้ำเพื่อรองรับความแห้งแล้งในฤดูกาล การสร้างสะพาน การสร้างถนนหลายสาย ทั้งเส้นทางหลักและเส้นทางเข้าหมู่บ้าน

4. การพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านระบบเศรษฐกิจชุมชน ในฐานะที่ท่านเป็นผู้นำชุมชน หลวงพ่อแดง วัดอินทาราม ได้วิเคราะห์แล้วพบว่า ชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและทำสวน

มีรายได้น้อย ท่านจึงริเริ่มจัดตั้งสหกรณ์น้ำตาลปึก จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ส่งเสริมกิจกรรมร้านค้าในชุมชนและเปิดตลาดน้ำในชุมชน นำสินค้าทางการเกษตรมาจำหน่ายที่วัด รวมทั้งจัดงานเทศกาลส้มโอดี ลิ้นจี่หวาน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับเกษตรกร โดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางเป็นแนวคิดเกษตรกรพบผู้บริโภค ผลคือชุมชนมีรายได้คุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข

5. การพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนมีฐานเกิดของวิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี หลวงพ่อแดง ท่านเห็นว่าประเพณีบางอย่างเลือนหาย จึงได้ดำเนินการปลูกฝัง ส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ส่งเสริมประเพณีถวายสลากภัต การตักบาตรน้ำผึ้ง การตักบาตรข้าวต้มมัด การเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกคาถาพันในวันสารทไทยทุกปี สนับสนุนการฝึกอบรมเยาวชน ด้านการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรม

6. การพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หลวงพ่อแดงได้ประสานและดำเนินการร่วมกับชุมชน ในการจัดตั้ง ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนและหิงห้อย เป็นผู้นำในการปลูกป่าชายเลน สถานที่ชมหิงห้อย ทำเขตอภัยทานให้ปลาอาศัยอยู่ตามธรรมชาติ การส่งเสริมการใช้วัสดุธรรมชาติและสนับสนุนโครงการลงแขกกลองคลองต่อสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างภาพข้างล่าง

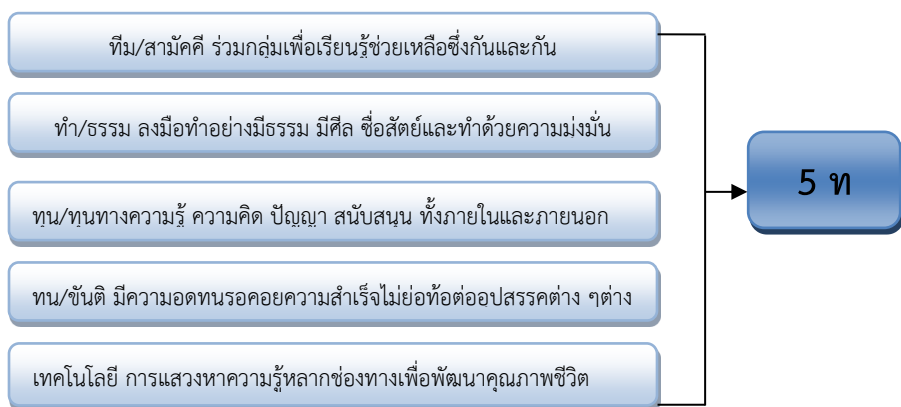

ภาพที่ 3 หลวงพ่อแดง อินทาราม กับบทบาทในการพัฒนาชุมชนตามแนวพุทธ อนุรักษ์ป่าชายเลน เลี้ยงหิงห้อยสงเคราะห์ผู้ยากไร้ ส่งเสริมประเพณีวิถีทางศาสนา

7. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักศาสนา โดยการส่งเสริมให้ลูกหลานได้มาบวชเรียน ศึกษาหาความรู้เพื่อเป็นยอดคนและเป็นทรัพยากรมนุษย์ให้กับชุมชนและสังคมโดยรวม โดยมุ่งหวังให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมประยุกต์หลักการสู่การปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในพุทธศาสนาจากข้อมูลอาจสรุปได้ว่าหลวงพ่อแดง วัดอินทาราม เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาที่นำหลักการทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาชุมชนโดยมุ่งเน้นไปที่ทำให้ทุกคนมีอาชีพ มีรายได้ มีความสุขต่อการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดการพัฒนาจิต พัฒนาความคิด พัฒนาชีวิต ตามกรอบของพระพุทธศาสนาดังปรากฏในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ปรากฏที่วัดอินทาราม

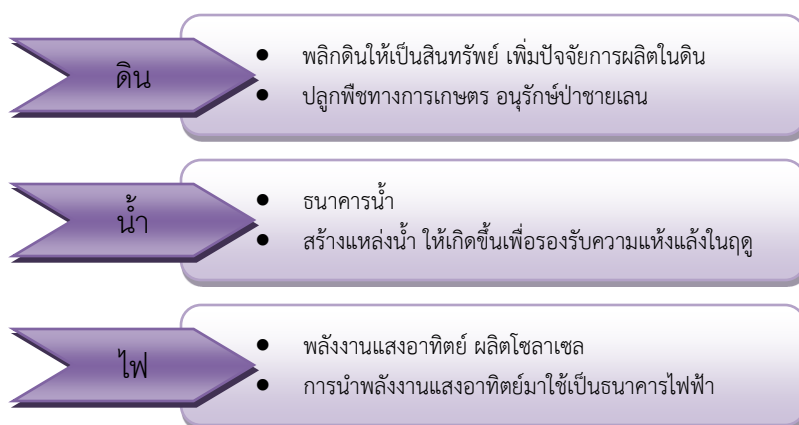
หลักคิดและวิธีปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาความยากจนของหลวงพ่อด่าง

1. หลักการของวิสัยทัศน์ 5 ท โดยพระครูพิศิษฐ์ประสาทา (แดง นนทิโย) (2560) ท่านได้ใช้หลักการวิสัยทัศน์ 5 ท อันประกอบด้วย ทีม ทำ ทุน ทน เทคโนโลยี เป็นแนวคิดในการบริหารจัดการในเชิงรุก คือจัดทำรบบรทุกขนาดเล็กดัดแปลงเป็นโรงงานเตลิเวอร์รี่เพื่อเข้าถึงประชาชนในพื้นที่อนุเคราะห์แก่คนชราและผู้ป่วยติดเตียง ตู้น้ำสุกแจกจ่ายอาหารแก่ชาวบ้าน ละแวกใกล้เคียง สอนครัวบ้านสุขแนวคิดต่อยอดจากการให้ข้าวสารอาหารแห้ง มีข้าวไม่มีกับข้าว จึงทำแปลงเกษตรทดลองปลูกพืชผักสวนครัวต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงหรีดดอกไม้หรือหรีดผ้ามาเป็นหรีดข้าวสาร ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 หลักวิสัยทัศน์ 5 ท

2. การแปลงรูปลักษณ์จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้ เช่น โครงการโค กระบือที่พระครูพิศิษฐ์ประสาทา (หลวงพ่อด่าง นนทิโย) ศูนย์อนุรักษ์ป่าชายเลนและหิงห้อย ธาราคารน้ำ ผลิตภัณฑ์จากพลังงานแสงอาทิตย์ ได้แสดงให้เห็นว่าหลักคิดทางปรัชญาที่มี สถานะเป็นนามธรรมและจับต้องได้ อีกทั้งยังถ่ายทอดเทคนิคและกระบวนการสร้างโครงการ ต่าง ๆ ไปสู่ชุมชนเพื่อพัฒนาให้ชุมชนเกิดการจัดตั้งตัวเองจนกลายเป็นเครือข่ายประชาสังคมที่มีความเข้มแข็ง ดังแผนภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การแปลงรูปลักษณะจากนามธรรมให้เป็นรูปธรรมที่จับต้องได้

3. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชนและช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชุมชนสรุปเป็นผังมโนทัศน์ตามความสัมพันธ์องค์ประกอบ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน

ที่กล่าวมาเป็นหลักการในบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน และเป็นบทบาทจริงในทาง ปฏิบัติที่พระสงฆ์พึงปฏิบัติโดยมี 7 ด้านด้วยกัน ได้แก่ 1. บทบาทการพัฒนาสังคม 2. บทบาทการพัฒนาการศึกษา 3. บทบาทการพัฒนาระบบสาธารณสุข 4. บทบาทการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่านระบบเศรษฐกิจชุมชน 5. บทบาทการพัฒนาวัฒนธรรม 6. บทบาทการพัฒนาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 7. บทบาทการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ล้วนเป็นงานด้านการพัฒนาชุมชนที่สอดคล้องกับคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อออกเผยแผ่สู่ประชาชนเป็นภารกิจที่มีความสำคัญมาก ประกาศวิถีชีวิตอย่างพรหมอันเป็นชีวิตที่ประเสริฐ นั้นหมายถึงพระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินชีวิต และสามารถนำพาชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น

สรุป

ปัญหาความยากจนในสังคมไทยเป็นปัญหาระดับชาติที่มีความซับซ้อนเป็นอย่างยิ่งและส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสังคมไทย เป็นต้นเหตุเกี่ยวเนื่องไปยังปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย กล่าวได้ว่าประเทศไทยยังไม่สามารถเอาชนะปัญหาความยากจนได้เนื่องจากประเทศไทยยังคงมีปัญหาคือความยากจนกระจายอยู่ทั่วประเทศ พระพุทธศาสนาเห็นว่า ความยากจน นั้นจัดเป็นทุกข์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเหตุแห่งทุกข์ ความยากจนเป็นปัญหาของมนุษย์เพราะความแตกต่างกันของมนุษย์แต่ละคนภายใต้กฎแห่งกรรมในอดีต และการกระทำความผิดในปัจจุบัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด พระครูพิศิษฐ์ฯ ประชาภาณี (ประยูร นนทิโย) เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาอีกรูปหนึ่งที่ใช้ความรู้และศักยภาพที่มีจัดการบริหารต่อภาวะปัญหาความยากจนนี้ โดยท่านได้นำหลักแนวคิดทฤษฎี 4M และได้นำหลักการบริหารจัดการที่เรียนมานำมาประยุกต์ใช้โดยมีหลักการของวิสัยทัศน์ 5 ท (ทีม ทำ ทุน ทน เทคโนโลยี) และเป็นที่พึ่งของประชาชนในเชิงหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาและวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ต้นแบบในชุมชน และกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในการเป็นผู้นำพาพัฒนาเป็นต้นแบบให้กับชุมชนได้เป็นที่พึ่งอาศัยแก่สังคมและชุมชนในภาพกว้างทั้งในส่วนของการหลักการตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา คุณภาพชีวิตของชุมชนและสังคมได้ด้วยตลอดจนสร้างอาชีพให้แก่ประชาชน เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน จากเนื้อหาทั้งหมดที่ผู้เขียนได้กล่าวมาในข้างต้นนี้ ขอสรุปเป็นบทกลอนสั้น ๆ ปิดท้ายไว้ ดังนี้ (กำพล ศรีโท, 2566)

หลวงพ่อดัง นนทิโย

วิสัยธรรมนำวิสัยทัศน์ประจักษ์แจ้ง	หลวงพ่อดังวัดอินทารามนำสมัย
ประยุกต์หลักพุทธธรรมส่องอำไพ	ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมส่องนำทาง
เป็นผู้สร้างและผู้ให้แสงสว่าง	ช่วยนำทางวิธีแก้ความขัดสน
ให้ประชาใกล้ไกลสุขสม	ให้หลุดพ้นความทุกข์ยากลำบากเอย

เอกสารอ้างอิง

- กำพล ศรีโท. (2566). บทกลอน หลวงพ่อแดง นนทบุรี. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มติชนออนไลน์. (2565). ธนาคารวัวแก้จนพัฒนาสุรินทร์มั่นคงยั่งยืน. สืบค้น 5 กันยายน 2565, จาก <https://www.matichon.co.th/region/news2314059>
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2563). มิติแห่งการแบ่งปัน : ภาพสะท้อนชีวิตและสังคม จากโรงพยาบาลพุทธกาลสู่ผู้ป่วยในยุคโควิด 19. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(4), 322-336.
- นรพัชร เสางทอง. (2559). สังคมศาสตร์การเมืองและวัฒนธรรมไทย. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระครูพิศิษฐ์ประทาน (ประยูร นนทบุรี). (2560). บทบาทการพัฒนาชุมชนของวัดอินทาราม อำเภอมวกเจ้า จังหวัดสมุทรสาคร. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 6(2 ฉบับพิเศษ), 439-455.
- พระธรรมปิฎก (ปอ. ปยุตโต). (2545). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2547). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพฯ: บริษัท ด้านสุทธาการ พิมพ์จำกัด.
- พระปลัดระพิน พุทธิสาร. (2563). ถอดบทเรียน โครงการธนาคารโค กระบือ และธนาคารน้ำใต้ดินของพระครูพิศิษฐ์ประทาน (หลวงพ่อแดง นนทบุรี). วันที่ 5 กันยายน 2565, จาก <https://www.daiynews.co.th/news/598384>
- พระมหาไพจิตร อุตตมธมโม และพระมหาทศพร สมุทโก. (2563). ภาวะผู้นำเชิงพระพุทธรูปในการแก้ไขปัญหาวิกฤตทางสังคม: กรณีศึกษาโรคระบาด. วารสารพุทธมัตต์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษาสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, 5(1), 129-131.
- พระเอกลักษณ์ อชิโต และคณะ. (2563). บทบาทพระสงฆ์กับงานสาธารณสุขสงเคราะห์ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส Covid 19 : กรณีศึกษาบทบาทของหลวงพ่อแดง นนทบุรี. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 9(3), 289-304

